

Spotřebitelské úvěry v ČR

Ing. Marcela Cupalová
Lukáš Svátek

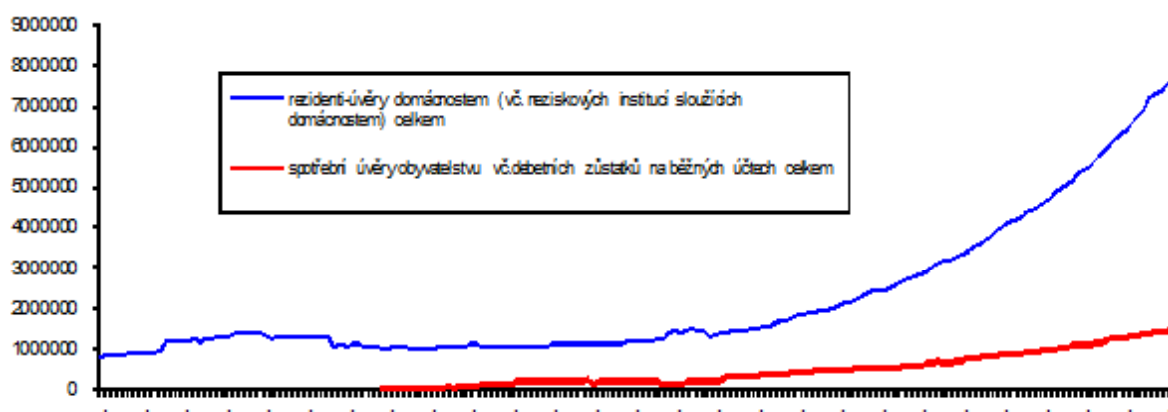
Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah:

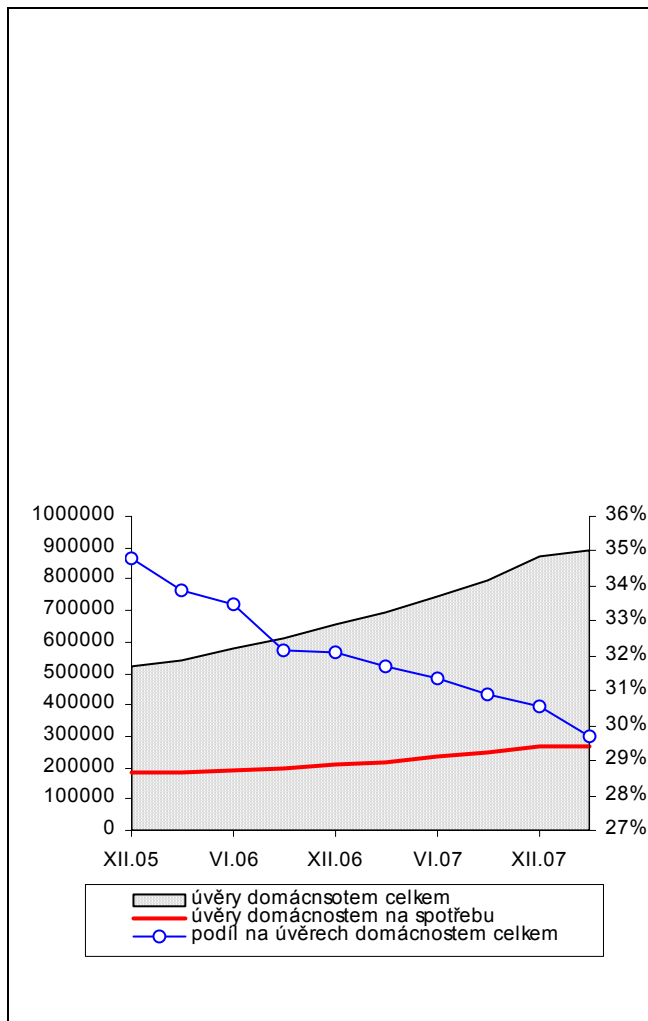
Spotřebitelské úvěry u bankovních subjektů.....	4
Spotřebitelské úvěry u nebankovních společností	6
Nedostatky spotřebitelských smluv.....	7
Zadluženost domácností.....	8
Exekuce a vymahatelnost dluhů.....	9

Růst životního standardu a reálné mzdy, změněný náhled na dluhy, výrazná orientace domácností na spotřebu a především snadná dostupnost spotřebitelských úvěrů přispívají k jejich každoročnímu zvyšování. V závěru roku 2007 dosáhly spotřebitelské úvěry 267,2 mld. korun, což bylo o 85,2 mld. více než v roce 2005. Podíl spotřebitelských úvěrů na celkových úvěrech domácnostem však klesá, v roce 2007 představovaly spotřebitelské úvěry 30,5 % všech úvěrů domácnostem, o více než 4 % méně než v roce 2005. Tento pokles byl způsoben větším narůstem ostatních úvěrů, celkový přírůstek úvěrů za dva roky činil 67 %.

Vývoj celkových a spotřebitelských úvěrů domácnostem (1993-2008, v mil. korun)

Spotřebitelské úvěry a jejich podíl na celkových úvěrech domácnostem
(v mil. korun, podíl v %)

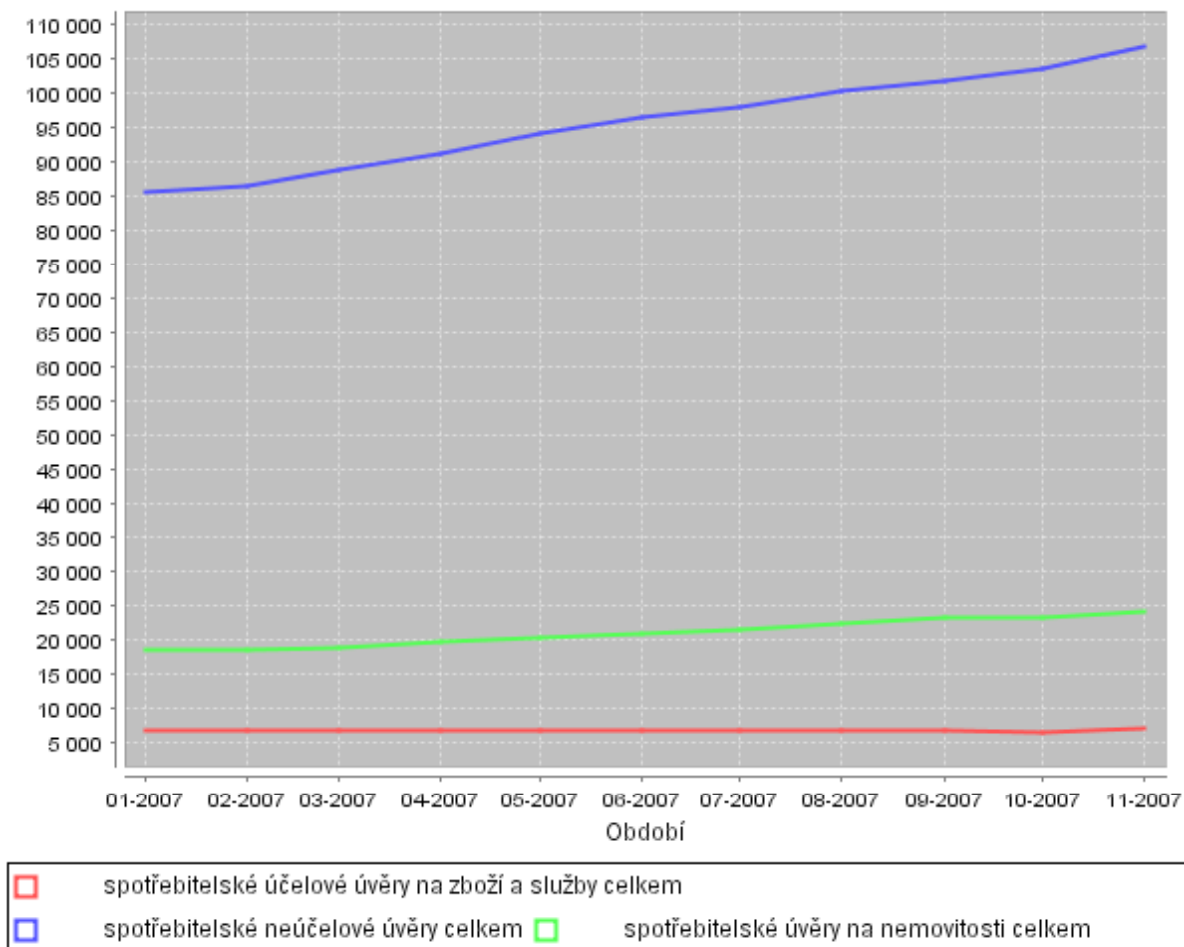

Zdroj: ČSÚ

Spotřebitelské úvěry u bankovních subjektů

Spotřebitelské úvěry u bankovních subjektů v roce 2007 (v mil. korun)

Spotřebitelské úvěry na nemovitosti	Spotřebitelské účelové úvěry na zboží a služby	Spotřebitelské neúčelové úvěry	2007 celkem
26313,2	7163,9	107852,2	141329,3

Zdroj: ČNB

Spotřebitelské úvěry u bankovních subjektů 2008 (v mil. korun)

Období	Spotřebitelské účelové úvěry na zboží a služby	Spotřebitelské neúčelové úvěry	Spotřebitelské úvěry na nemovitosti	Celkem
leden	7104,4	109163,0	26662,4	142929,8
únor	7157,1	110883,5	26616,1	144656,7
březen	7214,5	113340,5	27080,1	147635,1
duben	7250,6	116839,9	27618,5	151709
květen	6714,7	119816,0	28349,5	154880,2
červen	6745,1	122406,6	29522,7	158674,4
červenec	6778,3	125040,0	27642,8	159461,1
srpen	6762,1	127083,9	29298,5	163144,5
září	6585,2	129636,3	29381,0	165602,5

Spotřebitelské úvěry u nebankovních společností

V roce 2007 došlo k dalšímu podstatnému zvýšení objemu prostředků poskytnutých nebankovními společnostmi prostřednictvím spotřebitelských úvěrů. Spotřebitelské úvěry poskytovalo 23 členských společností ČLFA, včetně řady leasingových společností (úvěry dodatkem k leasingovým produktům). Celkem poskytly členské společnosti ČLFA v roce 2007 úvěry pro osobní potřebu ve výši 47,91 mld. Kč, což představuje meziroční zvýšení o 30,3 %. Při zohlednění skutečnosti, že v roce 2006 nebyly mezi členskými společnostmi ČLFA 2 ložští poskytovatelé spotřebitelských úvěrů (Provident Financial, s.r.o. a PROFÍ CREDIT Czech, a.s.), došlo reálně ke zvýšení objemu spotřebitelských úvěrů o 15,7 %.

Členské společnosti ČLFA poskytovaly v roce 2007 spotřebitelské úvěry ve formě:

- osobních půjček - 14,06 mld. Kč (29,3 % z celkového objemu spotřebitelských úvěrů)
- revolvingových úvěrů¹ - 16,76 mld. Kč (35 %)
- financování v místě prodeje - 17,09 mld. Kč (35,7 %).

Pořadí členů ČLFA za rok 2007 podle objemu spotřebitelských úvěrů

Společnost	mil. Kč
CETELEM ČR	11 232,20
GE Money Multiservis	9 294,00
Home Credit	8 321,84
Provident Financial	4 582,00
ESSOX	3 329,39
GE Money Auto	3 011,60
Santander Consumer Fin.	2 282,59
ČSOB Leasing	1 077,82
Sautoleasing	989,82
PROFI CREDIT Czech	949,60

Zdroj: ČLFA²

¹ Revolvingový úvěr je krátkodobý úvěr s možností obnovování. Z hlediska čerpání úvěru funguje podobně jako úvěr z kontokorentního účtu, na rozdíl od něho je ovšem účelový a nezávislý na konkrétním běžném účtu. Pokud zákazník splatí část dlužné částky, může si opět (za předpokladu dodržení podmínek úvěrové smlouvy), půjčit znovu až od výše úvěrového rámce. Díky účelovosti bývá úroková míra výrazně nižší, než u úvěru kontokorentního.

V absolutním vyjádření uzavřely členské společnosti ČLFA v roce 2007 celkem 1.533.697 smluv o spotřebitelských úvěrech (492.998 osobních půjček, 329.198 revolvingových úvěrů a 711.501 úvěrových a splátkových smluv v rámci financování v místě prodeje), což je o 305.253 smluv více než v roce 2006.

V 1. pololetí 2008 uzavřely členské společnosti ČLFA celkem 750 287 smluv o spotřebitelských úvěrech, z toho 242 160 osobních půjček, 178 757 revolvingových úvěrů a 329 370 úvěrových a splátkových smluv v rámci financování v místě prodeje. Na konci června 2008 tak spravovaly členské společnosti ČLFA pohledávky za více než 2,5 milionu smluv o spotřebitelských úvěrech v celkové hodnotě 67,7 mld. Kč.

Objem poskytnutých úvěrů pro osobní potřebu v prvním pololetí dosáhl výše 26,3 mld. Kč, což představuje meziroční zvýšení o 30,7 %. Při zohlednění skutečnosti, že ve stejném období loňského roku nebyla mezi členskými společnostmi ČLFA společnost Provident Financial, s.r.o., došlo reálně ke zvýšení objemu spotřebitelských úvěrů o 19,7 %.

Struktura úvěrů v 1. pololetí 2008 byla následující:

- financování v místě prodeje - 9,31 mld. Kč (35,4 %)
- revolvingové úvěry - 8,74 mld. Kč (33,2 %)
- osobní půjčky - 8,26 mld. Kč (31,4 %)

Oproti 1. pololetí 2007 došlo především k výraznému posílení podílu osobních půjček z 21,2 % na 31,4 %.

Také v období leden - září 2008 došlo k nárůstu nebankovních finančních obchodů, jak vyplývá z dat poskytnutých Českou leasingovou a finanční asociací (ČLFA). Objem spotřebitelských úvěrů meziročně vzrostl o 15,3 %. Celkové financování domácností, zejména formou spotřebitelských úvěrů, činilo 40,9 mld. Kč.³

Nedostatky spotřebitelských smluv

² Statistika spotřebitelských úvěrů v roce 2007, <http://www.sfinance.cz/osobni-finance/leasing/spotrebitelske-uvery/>

³ Zpráva ČLFA o stavu a vývoji leasingového nebankovního a factoringového trhu v 1. pololetí 2008.

Znepokojující je skutečnost, že více než polovina smluv o spotřebitelských úvěrech, které v první polovině letošního roku prověřovala Česká obchodní inspekce (ČOI), porušuje zákon. Ze 133 kontrolovaných smluv neobstálo celých 72. Neobsahovaly totiž veškeré povinné náležitosti, které stanoví zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.

Nejvíce zjištěných prohřešků se podle ČOI týkalo ukazatele RPSN.⁴ V 21 případech byla hodnota RPSN uvedená ve smlouvě vypočtena chybně, dalších 31 smluv pak hodnotu RPSN neobsahovalo vůbec. Druhou nejčastější závadou byl chybějící závazek věřitele informovat spotřebitele (dlužníka) o všech změnách RPSN, k nimž dojde v průběhu trvání úvěrové smlouvy, který postrádalo 34 smluv. V 18 smlouvách pak chybělo přesné časové rozvržení jednotlivých splátek a 9 smluv neobsahovalo maximální výši spotřebitelského úvěru. V 16 smlouvách také ČOI narazila na podmínky, které věřiteli umožňovaly libovolně upravit ukazatel RPSN (např. změnit výši jednotlivých splátek a poplatků, změnit splatnost jednotlivých splátek a poplatků, změnit výši úrokové sazby apod.). Podle zákona si ovšem věřitel a dlužník mohou sjednat pouze takové podmínky změny RPSN, které nejsou závislé výhradně na vůli věřitele. Další pochybení, které ČOI při svých kontrolách odhalila, se týkala podmínek předčasného splacení úvěru nebo poplatků za poskytnutí úvěru.⁵

Zadluženost domácností

Podle posledních údajů dluží domácnosti v ČR bankám a ostatním finančním institucím již téměř 875 miliard korun, což je čtrnáctkrát víc než v roce 1997.⁶ Zatím je však podle České národní banky relativní zadluženost českých domácností stále méně než poloviční při porovnání s vyspělými státy Evropské unie. Vůči některým zemím je dokonce jen čtvrtinová. Například v eurozóně dosahuje poměr půjček a disponibilního důchodu domácností v průměru sta procent a ve Spojených státech dokonce 130 procent. Ačkoliv je tedy dynamika nárůstu zadlužení českých domácností velmi razantní, samotná zadluženost domácností je v mezinárodním srovnání stále poměrně nízká.

⁴ RPSN = celkové náklady úvěru (úroky, provize, poplatky pro zprostředkovatele úvěru a jiné poplatky související s úvěrovou smlouvou) vyjádřené jako roční procento celkové výše úvěru.

⁵ Smlouvy o spotřebitelském úvěru plně vad, <http://www.mesec.cz/clanky/desetnik-smlouvy-o-spotrebitelskych-uverech/>

⁶ ČSÚ, 31.7.2008,

Přesto se problémy s nesplácením v Česku objevují o něco častěji než dříve. Ke konci roku 2007 obsahoval registr fyzických osob SOLUS⁷ informace o téměř 582 tisících spotřebitelích s problémy splácet své závazky. V polovině roku 2008 to bylo již 678 tisíc spotřebitelů (jejich počet vzrostl meziročně téměř o polovinu), celková dlužná částka se zvýšila na 13,2 mld. korun. Zvýšil se ale i počet dlužníků, kteří splatili své pohledávky, na 33,2% oproti 30% z konce roku 2007.

V portfoliu českých bank mají zatím problémové úvěry spíše minimální podíl, přičemž situace je poněkud horší u spotřebitelských úvěrů než u půjček na bydlení. Podle viceguvernéra Centrální banky Miroslava Singera spadala ke konci loňského roku do kategorie úvěrů v selhání v sektoru domácností necelá tři procenta úvěrů. U úvěrů na bydlení to bylo 1,5 procenta, zatímco u spotřebitelských půjček necelých sedm procent.

Celkově lze říci, že tempo růstu zadlužování není nebezpečné pro ekonomiku ČR, je ale nezdravě rychlé pro určitý segment populace, zvláště pro nízkopříjmové skupiny obyvatelstva, které nejsou schopny vzdát se statků, na které nemají prostředky. Největší riziko přinášejí nezajištěné spotřebitelské úvěry, různé typy kreditních karet, ale i nezajištěné úvěry pro malé podnikatele včetně podnikatelských kreditních karet, které lze sjednat téměř bez jakýchkoliv dokladů, často i po telefonu.

Exekuce a vymahatelnost dluhů

Společně s narůstáním úvěrů se zvyšuje i počet domácností neschopných své závazky splácet. V roce 2004 bylo nařízeno 155 tisíc exekucí, v roce 2005 270 tisíc, v roce 2006 již 309 tisíc a v roce 2007 dokonce 428 tisíc, což je meziroční nárůst o téměř 40 %.⁸ Přestože jsou podle Exekutorské komory hlavním důvodem nárůstu v roce 2007 nesplácené úvěry u bank a jiných finančních institucí, většinu mají stále nezaplacené účty telekomunikačním operátorům, zdravotním pojišťovnám, dopravním podnikům a České televizi. Podle údajů centrální banky tvoří nesplácené spotřebitelské úvěry zhruba sedm procent z celkového objemu.

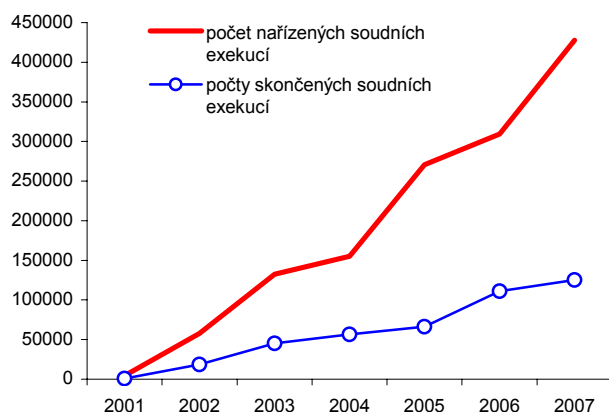
⁷ Zájmové sdružení právnických osob monitorující výhradně dlužníky, kteří po určité době přestanou splácet úvěr, a to jak z řad fyzických osob, tak podnikatelů a právnických osob.

⁸ Zahrnuje veškeré úvěry domácnostem

Tři čtvrtiny všech dluhů vymáhaných v rámci exekucí tvoří pohledávky do sto tisíc korun. Jejich průměrná výtěžnost je asi 50%. Pětinu případů představují sumy od sto tisíc do jednoho milionu korun s úspěšností vymožení kolem 30% dlužné částky. Z částek nad milion korun se daří získat pouze 5-10 %. Vůči fyzickým osobám byly nařízeny asi dvě třetiny z celkového počtu exekucí, ve většině případů dosahovaly dlužné částky maximálně několika stovek tisíc. Spotřebitelské úvěry, dosahující často výše několika desítek tisíc, patří k nejméně úspěšně vymáhaným.

Celkový počet skončených exekucí v roce 2007 dosáhl 125 171 případů, tj. o zhruba 14 tisíc více než v roce 2006, ovšem kvůli ohromnému nárůstu případů klesl podíl skončených exekucí. V roce 2007 bylo skončeno přibližně 29 % exekucí, tj. o 7 % méně než v roce 2006.

Počty nařízených a skončených soudních exekucí

Zdroj: Exekutorská komora ČR

Při nesplácení pohledávky bance dochází často k prodeji úvěru třetí osobě. Úvěry odkupují specializované firmy, zabývající se vymáháním, které nepodléhají regulaci. Často také vymáhají nedobytné pohledávky nebankovních finančních zprostředkovatelů. Pohledávka je vymáhána mimosoudně a o takto vymáhaných pohledávkách neexistují statistiky (více viz registr SOLUS).

Zdroje:

www.cnb.cz

www.cszo.cz

www.csfl.cz

www.ekcr.cz